

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 30ής Νοεμβρίου 1976 *

Στην υπόθεση 21/76,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του GERECHTSHOF (εφετείου) της Χάγης προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξυ, αφενός

Handelskwekerij G. J. Bier BV, εγκατεστημένης στο Nieuwerkerk Aan Den Ijssel (Κάτω Χώρες),

και

Fondation Reinwater, με έδρα το Άμστερνταμ,

και, αφετέρου,

Mines de Potasse d'Alsace SA, με έδρα τη Μυλούζη,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του όρου «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» κατά την έννοια του άρθρου 5, 3 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους H. Kutscher, πρόεδρο, A. M. Donner και P. Pescatore, προέδρους τμήματος, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart και A. O'Keefe, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

γενικός εισαγγελέας: F. Capotorti
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

- 1 Με απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1976 που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Μαρτίου του ίδιου έτους, το GERECHTSHOF (εφετείο) της Χάγης υπέβαλε, δυνάμει του πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (στο εξής: «η Σύμβαση») προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, 3 της εν λόγω Σύμβασης.
- 2 Όπως προκύπτει από την απόφαση παραπομπής, η διαφορά, η οποία ήχθη κατ'έφεση ενώπιον του GERECHTSHOF, αφορά την αρμοδιότητα του ARRONDISSEMENTSRECHTSBANK του Ρότερνταμ και γενικώς των ολλανδικών δικαστηρίων, να επιληφθεί αγωγής που ασκήθηκε από επιχείρηση ανθοκομίας, εγκατεστημένη στην περιφέρεια του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και από το ίδρυμα «REINWATER», σκοπός του οποίου είναι η βελτίωση της ποιότητας του ύδατος στη λεκάνη του Ρήνου, κατά της εταιρίας MINES DE POTASSE D'ALSACE SA, εγκατεστημένης στη Μυλούζη (Γαλλία), σχετικά με τη μόλυνση των υδάτων του Ρήνου λόγω της εκχύσεως εντός της ποτάμιας αυτής αρτηρίας αλατούχων αποβλήτων που προέρχονται από τις εγκαταστάσεις της εφεσίβλητης.
- 3 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η εκμετάλλευση ανθοκομίας της πρώτης των εκκαλουσών αρδεύεται κυρίως με ύδατα του Ρήνου, του οποίου η μεγάλη περιεκτικότητα σε αλάτι βλάπτει τις φυτείες της, όπως ισχυρίζεται η ίδια, και την αναγκάζει να λαμβάνει μέτρα πολυδάπανα για να περιορίζει τις ζημίες.
- 4 Οι εκκαλούσες φρονούν ότι η πολύ μεγάλη περιεκτικότητα σε αλάτι των υδάτων του Ρήνου οφείλεται κυρίως στην έκχυση μεγάλων ποσοτήτων αποβλήτων

από την εταιρία MINES DE POTASSE D'ALSACE, δηλώνουν δε ότι γι' αυτό το λόγο αποφάσισαν να ασκήσουν εναντίον της αγωγή αποζημιώσεως.

5 Με απόφαση της 12ης Μαΐου 1975, το ARRONDISSEMENTSRECHTSBANK του Ρότερνταμ κηρύχθηκε αναρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής, κρίνοντας ότι σύμφωνα με το άρθρο 5, 3 της Σύμβασης, η διαφορά δεν εμπίπτει στη δική του αρμοδιότητα αλλά στην αρμοδιότητα του γαλλικού δικαστηρίου του τόπου της επίδικης εκχύσεως των αποβλήτων.

6 Η επιχείρηση BIER και το ίδρυμα REINWATER άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του GERECHTSHOF της Χάγης, το οποίο υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Ο όρος “τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός” στο άρθρο 5, 3 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, της 7ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι αναφέρεται “στον τόπο που επήλθε η ζημία (ο τόπος όπου προέκυψε ή εκδηλώθηκε η ζημία)” ή μάλλον “στον τόπο όπου διαπράχθηκε η πράξη ή η παράλειψη που προξένησε τη ζημία (ο τόπος όπου τελέστηκε η πράξη ή η παράλειψη);»

7 Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης, «πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος: ... 3 — ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός».

8 Η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί στο πλαίσιο του συστήματος ρυθμίσεως της δικαιοδοσίας που αποτελεί το αντικείμενο του τίτλου II της Σύμβασης.

9 Τη βάση του συστήματος αυτού αποτελεί η κατά το άρθρο 2 ανάθεση της γενικής δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους της κατοικίας του εναγομένου.

10 Ωστόσο το άρθρο 5 προβλέπει περιπτώσεις ειδικής δωσιδικίας, μεταξύ των οποίων μπορεί να επιλέξει ο ενάγων.

11 Η καθιέρωση αυτής της ευχέρειας επιλογής στηρίχθηκε στη σκέψη ότι σε σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις υπάρχει ιδιαίτερα στενός σύνδεσμος μεταξύ της διαφοράς και του δικαστηρίου που μπορεί να κληθεί να επιληφθεί αυτής, τούτο δε χάριν της αποτελεσματικής εκδικάσεώς της.

- 12 Έτσι, στο πεδίο της ευθύνης εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, το άρθρο 5, 3 επιτρέπει στον ενάγοντα να προσφύγει στο δικαστήριο «του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός».
- 13 Η έννοια του όρου αυτού, εν συνειρμά προς τη Σύμβαση, είναι αβέβαια στην περίπτωση που ο τόπος του γεγονότος που προκάλεσε τη ζημία βρίσκεται εκτός του κράτους όπου επήλθε η ζημία, όπως συμβαίνει ιδίως στις περιπτώσεις μόλυνσεως της ατμόσφαιρας ή των υδάτων πέραν των συνόρων συγκεκριμένου κράτους.
- 14 Ο όρος «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» που χρησιμοποιείται σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις του κειμένου της Συμβάσεως αφήνει ανοικτό το ερώτημα αν, για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας στη συγκεκριμένη περίπτωση, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο τόπος του ζημιογόνου γεγονότος ή ο τόπος όπου επήλθε η ζημία ή να θεωρηθεί ότι ο ενάγων μπορεί να επιλέξει μεταξύ της μιας ή της άλλης από τις λύσεις αυτές.
- 15 Πρέπει να σημειωθεί σχετικώς ότι και ο τόπος του ζημιογόνου γεγονότος και ο τόπος όπου επήλθε η ζημία μπορούν να αποτελέσουν, αναλόγως της περιπτώσεως, σημαντικό σημείο αναφοράς για τον καθορισμό της δικαιοδοσίας.
- 16 Συγκεκριμένα η περίπτωση ευθύνης εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας δεν αντιμετωπίζεται παρά μόνο αν αποδεικνύεται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ζημίας και του γεγονότος που την προκάλεσε.
- 17 Αν ληφθεί υπόψη η στενή σχέση μεταξύ των στοιχείων που συνιστούν την ευθύνη γενικώς, δεν παρίσταται ενδεδειγμένη η επιλογή ενός από τα δύο αυτά σημεία αναφοράς κατ' αποκλεισμό του άλλου, διότι καθένα μπορεί, αναλόγως των περιστάσεων, να παράσχει ενδείξεις ιδιαίτερα χρήσιμες για τη διεξαγωγή των αποδείξεων και την οργάνωση της δίκης.
- 18 Η αποκλειστική επιλογή παρίσταται τόσο λιγότερο επιθυμητή καθόσον, με την ευρεία διατύπωσή του, το άρθρο 5, 3 καλύπτει μεγάλη ποικιλία ειδών ευθύνης.
- 19 Επομένως η έννοια του όρου «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» στο άρθρο 5, 3 πρέπει να προσδιοριστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αναγνωρίζεται στον ενάγοντα η ευχέρεια να ασκήσει την αγωγή του είτε στον τόπο όπου επήλθε η ζημία είτε στον τόπο του ζημιογόνου γεγονότος.

- 20 Το συμπέρασμα αυτό επιρρωνύεται από τη σκέψη ότι, αφενός, η επιλογή μόνο του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος θα είχε ως αποτέλεσμα, σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων, την πρόκληση συγχύσεως μεταξύ των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας που προβλέπουν τα άρθρα 2 και 5, 3 της Σύμβασης, οπότε η τελευταία αυτή διάταξη θα έχανε την πρακτική της αποτελεσματικότητά.
- 21 Αφετέρου η επιλογή μόνο του τόπου όπου επήλθε η ζημία θα είχε ως αποτέλεσμα να αποκλείσει, στις περιπτώσεις όπου ο τόπος του ζημιογόνου γεγονότος δεν συμπίπτει με την κατοικία του υπευθύνου, επωφελή σύνδεσμο με τη δικαιοδοσία δικαστηρίου που βρίσκεται ιδιαίτερα κοντά στην αιτία της ζημίας.
- 22 Εξάλλου, η σύγκριση των εθνικών νομοθεσιών και της νομολογίας που αναφέρονται στην κατανομή αρμοδιοτήτων — τόσο στις εσωτερικές σχέσεις, μεταξύ των διαφόρων δικαστηρίων όσο και στις διεθνείς σχέσεις — δείχνει ότι σε πολλά κράτη μέλη προβλέπονται και μάλιστα σωρευτικά, με νομοτεχνικές έστω διαφορές, και το ένα και το άλλο από τα εν λόγω κριτήρια αναφοράς.
- 23 Έτσι η προαναφερθείσα ερμηνεία έχει το πλεονέκτημα ότι δεν διαταράσσει τις λύσεις που γίνονται δεκτές στα διάφορα εθνικά δίκαια, δεδομένου ότι η ενοποίηση επιδιώκεται, σύμφωνα με το άρθρο 5, 3 της Σύμβασης, υπό τη μορφή συστηματικής κατατάξεως των λύσεων που γίνονται ήδη δεκτές καταρχήν στα περισσότερα από τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη.
- 24 Επομένως η απάντηση που προσήκει είναι ότι, όταν ο τόπος όπου επήλθε το γεγονός που μπορεί να επισύρει ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιοινεί αδικοπραξίας δεν συμπίπτει με τον τόπο όπου επήλθε η ζημία λόγω του γεγονότος αυτού, ο όρος «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» στο άρθρο 5, 3 της Σύμβασης έχει την έννοια ότι αναφέρεται ταυτόχρονα και στον τόπο όπου επήλθε η ζημία και στον τόπο του ζημιογόνου γεγονότος.
- 25 Επομένως ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί κατ' επιλογή του ενάγοντος ενώπιον του δικαστηρίου είτε του τόπου όπου επήλθε η ζημία είτε του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1976 το GERECHTSHOF της Χάγης αποφαινεται:

Όταν ο τόπος όπου επήλθε το γεγονός που μπορεί να επισύρει ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιοινεί αδικοπραξίας δεν συμπίπτει με τον τόπο όπου επήλθε η ζημία λόγω του γεγονότος αυτού, ο όρος «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» στο άρθρο 5, 3 της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι αναφέρεται ταυτόχρονα και στον τόπο όπου επήλθε η ζημία και στον τόπο του ζημιογόνου γεγονότος.

Επομένως ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί κατ' επιλογή του ενάγοντος ενώπιον του δικαστηρίου είτε του τόπου όπου επήλθε η ζημία είτε του τόπου του ζημιογόνου γεγονότος.

Κρίθηκε από το Δικαστήριο στο Λουξεμβούργο στις 30 Νοεμβρίου 1976.

Kutscher

Donner

Pescatore

Mertens de Wilmars

Sørensen

Mackenzie Stuart

O'Keefe

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Νοεμβρίου 1976.

Ο γραμματέας
A. Van Houtte

Ο Πρόεδρος
H. Kutscher